LEXICON AETHIOPICUM AD EMINENTISS. PRINCIPEM S. R. E. CARD. ANTONIUM...

Jacobus Wemmers, Josè Maria Fonseca de Evora

NAZIONALE
34
6 E
8
23
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA

INSTITVTIONES
GRAMMATICAE
LINGVAE ግዕዝ፡ Aethiopicae
PARS PRIMA
De recta legendi ratione.

CAP. I.
De literis Aetiopum.

SCRIBVNT Aetiopes, vt nos Europæi, à ſiniſtra dextram versùs, & literas habent Conſonantes, & Vocales, non quidem figura diſtinctas, vt Latini, & Græci, neque punctis, vel virgulis Vocales explicant, vt Hebræi, Syri, & Arabes, ſed ipſis Conſonantibus inſertæ, vnica figura, ſyllabam conſtituunt: Vndè 26. quas habent Conſonantes per ſeptem Vocales multiplicatæ aſcendunt ad numerum 182. quibus ſi addantur adhuc viginti aliæ, quas extra Alphabetum ponere ſolent, erunt in vniuerſum ſyllabarum figuræ 202.

Literarum, seu sillabarum Tabula.

	Nomen,	Potestas,						
		a,bre.	u,lōg.	i,lon.	a,lon.	e,lon.	e,bre.	o,lon.
H	Hoi	ha	hu	hi	ha	he	h	ho
	ሆይ	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
L	Lau	la	lu	li	la	le	l	lo
	ለው	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
H	Haut	ha	hu	hi	ha	he	h	ho
	ሐውት	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ
M	Mai	ma	mu	mi	ma	me	m	mo
	መይ	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
S	Saut	ſa	ſu	ſi	ſa	ſe	ſ	ſo
	ሠውት	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
R	Res	ra	ru	ri	ra	re	r	ro
	ርእስ	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ር	ሮ
S	Saat	ſa	ſu	ſi	ſa	ſe	ſ	ſo
	ሳት	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
K	Kaf	ka	ku	ki	ka	ke	k	ko
	ቃፍ	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
B	Bet	ba	bu	bi	ba	be	b	bo
	ቤት	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ

Tau

Tau	ta	tu	ti	ta	te	t̄	to	T
ተው	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ	
Hharm	ha	hu	hi	ha	he	h	ho	H
ኀርም	ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ	
Naas	na	nu	ni	na	ne	n	no	N
ናኀስ	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ	
Alph	a	u	i	a	e	e	o	A
አልፍ	አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ	
Caf	cha	chu	chi	cha	che	ch	cho	C
ካፍ	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ	
wawe	va	vu	vi	va	ve	v	vo	W
ዋዌ	ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ	
Ain	a	u	i	a	e	e	o	Ai
ዐይን	ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ	
Zai	za	zu	zi	za	ze	z	zo	Z
ዘይ	ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዜ	ዝ	ዞ	
Iaman	ia	iu	ii	ia	ie	i	io	
የመን	የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ	
Dent	da	du	di	da	de	d	do	D
ደንት	ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ	
Geml	ga	gu	gi	ga	ge	g	go	G
ገምል	ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ	

Tait	ta	tu	ti	ta	te	t	to
ጠይት	ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
Pait	pa	pu	pi	pa	pe	p	po
ጰይት	ጰ	ጱ	ጲ	ጳ	ጴ	ጵ	ጶ
Zadai	za	zu	zi	za	ze	z	zo
ጸደይ	ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ZZap	za	zu	zi	za	ze	z	zo
ፀጰ	ፀ	ፁ	ፂ	ፃ	ፄ	ፅ	ፆ
Af	fa	fu	fi	fa	fe	f	fo
አፍ	ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ
Psa	pa	pu	pi	pa	pe	p	po
ፐሳ	ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ

ALIAE SYLLABAE.

chua	ch	chui	chua	che
ኰ	ኵ	ኲ	ኳ	ኴ
kua	k	kui	kua	kue
ቈ	ቍ	ቊ	ቋ	ቌ
gua	g	gui	gua	gue
ጐ	ጕ	ጒ	ጓ	ጔ
hua	h	hui	hua	hue
ኈ	ኍ	ኊ	ኋ	ኌ

In

In prima Tabula iuxta numerum Vocalium septem ſtantiæ ſunt, quarum prima vocatur ግእዝ፡ *Ghes*, ſecunda ካእብ፡ *Chaab*, tertia ሣልስ፡ *Sals*, quarta ዐረብዕ፡ *Eràb*, quinta ሃምስ፡ *Hams*, ſexta ሳድስ፡ *Sads*, ſeptima ሳብዕ፡ *Sab*. Dum igitur alphabetum recitant, primò literæ, deindè ſtantiæ nomen proferunt hoc modo, ሆይ፡ ግእዝ፡ ሀ፡ *hoi Gheez*, ha. ሆይ፡ ካእብ፡ ሁ፡ *hoi chaab* hai, ሆይ፡ ሣልስ፡ ሂ፡ *hoi ſals*, hi, &c. ላው፡ ግእዝ፡ ለ፡ ላው፡ ካእብ፡ ሉ፡ *lau Gheez lau, chab*, & ſic de reliquis;

Literæ ſi extra orationem ſcribantur ſextæ ſtantiæ accipiendæ ſunt.

Vt literæ rectè ſcribantur, ita calamus adaptandus eſt, vt pars indicem reſpiciens paululum breuior ſit altera, modo videlicet contrario, quo literæ hebrææ, & arabicæ conſcribi ſolent.

CAP. II.

De literarum pronunciatione earumque varia diuiſione.

ሀ ሐ ኀ Aſpirationes ſunt, pronuncianturque, vt hebr. ה, arab. ح, vel potius H germanicum.

ሠ & ሰ Eiuſdem ſoni ſunt, & vt s proferuntur.

አ & ዐ Per a potius, quàm per hebr. ע vel arab. ع effer-

efferre videntur.

ከ vt K pronunciatur.

ወ est V consonans, seu w Germanicum.

ጸ & ፀ Z, & hebraico צ assimulatur.

ጰ & ፐ P. Vix in vsu sunt; nisi in lingua vulgari, & nominibus peregrinis.

Præterea Aetiopes literas diuidunt in quinque ordines, iuxta quinque organa, quibus pronunciantur, nempè in literas gutturis, linguæ, palati, dentium, & labiorum. Gutturales sunt ሀ ሐ ኀ አ ዐ: linguales ለ ረ ተ ነ ጠ ጸ: palati, seu palatinæ ቀ ከ የ ገ: dentales ሠ ሰ ዘ ጸ ፀ ፈ: labiales መ በ ወ ጰ ፐ:

Litteræ gutturales ሀ ሐ & ኀ: similiter አ & ዐ sæpè inter se permutantur, vt ሔር: & ኄር: *bonus* አሰየ: & ዐሰየ: *retribuit*. Idem accidit ex dentalibus ሠ & ሰ: ጸ & ፀ: vt ሥን: & ስን: *decor* ጸንሐ: & ፀንሐ: *expectauit* ጸዐረ: & ፀዐረ: *doluit*, &c.

Vocales literis affixę omnes longæ sunt, & cum Latinis a e i o u in pronunciatione conueniunt excepto à primæ stantię, quod vt hebr. *Cateph patach* raptim pronunciatur. Et e sextæ clasis, quod sono quasi medio inter e, & o raptissimè profertur, ad instar hebręorum *sceua* cuius etiam regulas inter legendum seruare videtur.

CAP.

CAP. III.

De Accentu.

AEtiopes nullam accentus habent notam; ſed quæ dictionis ſyllaba attollenda ſit facile cognoſcitur, nam vocalis a quartę ſtantię vbique ſyllabam producit ልሳን ፡ አማረ ፡ lesàna amà *lingua amara*. reliquæ primam tantùm, & penultimam; etiamſi per e ſextę claſsis efferuntur, vt ትፍሥሕት ፡ tefschet *letitia*.

Non tantùm periedos, ſed dictiones omnes, etiam monoſyllabas duobus diſtingunt punctis ፡ maiores verò diſtinctiones eadem puncta duplicata indicant ::

PARS II.

De nomine.

IN nomine conſideranda ſunt, qualitas, ſpecies, genus, numerus, caſus, & comparatio.

CAP. I.

De qualitate Nominum.

QValitate apud ipſos, ſicuti, & apud nos, aliud eſt ስም ፡ እክል ፡ እወ ፡ ሀለዊ ፡ ſubſtantiuum, idque

idque Propr. vt ጴጥሮስ፡ *Petrus*. ዮሐንስ፡ *Ioannes*. ያዕቆብ፡ *Iacobus*. Vel Appellatiuum, vt ብእሲ፡ *Vir*. ብእሲት፡ *mulier*. መጽሐፍ፡ *liber*. ሀገር፡ *ciuitas*.

Aliud ስመ፡ ረደ፡ ትእ፡ Adiectiuum idque propriè dictum, vt ሠናይ፡ *bonus*. ዐቢይ፡ *magnus*. & Adiectiuum, Demonstratiuum, ዝንቱ፡ *hic*. ዛቲ፡ *hæc*. ውእቱ፡ *ille*.

CAP. II.

De specie Nominum.

SEcundùm speciem apud Aetiopes nomen est primitiuum, aut deriuatiuum.

Primitiuum est, quod non deriuatur aliundè, sed in se radicem habet, seu thema, vt ርእስ፡ *caput*, እዝን፡ *auris*.

Deriuatiuum, quod ab alio deriuatur; estque verbale, vel nominale. Verbale est, quod deriuatur à verbo; qualia ferè sunt omnia adiectiua, vt ዐቢይ፡ *magnus*, ab ዐብየ፡ *magnus fuit*, & substantiua significantia actorem, vt ዐቃቢ፡ *custos*. ሠያጢ፡ *mercator*. መስተሣህል፡ *miserator*, vel instrumentum actionis, vt ማዕፀድ፡ *fals*. መርፌእ፡ *acus*. a ረፈአ፡ *suit* aut denique actionem ipsam, vt ስደት፡ & ተሰደደ፡ *persecutio*. በረከት፡ *benedictio*. እስትንፋስ፡ *spiratio*. መስሐት፡ *error*. ትምክህት፡ *gloria*.

Deri-

Deriuatiuum nominale est; quod deriuatur ab alio nomine; qualia sunt omnia illa adiectiua, quę formantur à quouis appellatiuo, adiecto ዊ፡ vt ሰማይ፡ *cęlum*, ሰማያዊ፡ *cælestis*, መንፈስ፡ *spiritus* መንፈሳዊ፡ *spiritualis*, ኢትዮጵያ፡ *Aethiopia*, ኢትዮጵያዊ፡ *Aethiops*, ሮማ፡ *Roma*, ሮማዊ፡ *Romanus*, ቀዳማዊ፡ *primus*.

CAP III.

De genere Nominum.

GEnus duplex est, masculinum, & fęmininum, fęminina sunt ex significatione. Primò nomina mulierum, & muliebrium officiorum, vt ማርያም፡ *Maria*, ኤልሳቤጥ፡ Elisabet, እም፡ *mater*. Secundò nomina Regionum, & Vrbium, vt ግብጽ፡ *Aegyptus*, ቆጵሮስ፡ *Cyprus*, እስክንድርያ፡ *Alexandria*, ኢየሩሳሌም፡ *Ierusalem*. Tertiò nomina membrorum corporis animalis, præsertim, quæ natura sunt gemina, vt እዝን፡ *auris*, እድ፡ *manus*, እግር፡ *pes*.

Fęminina verò ex terminatione sunt. Primò terminata ት፡ seruili sextæ classis, *si non præcedat a quartæ classis*, vt ኅሪት፡ *electa*, እኅት፡ *soror*, ሠናይት፡ *bona*, እስርት፡ *ligata*, ንፍቅት፡ *secta*. Secundò terminata a longa vocali 4. stantiæ, vt ብዝኃ፡ *multitudo*, ስሕትት፡ *præuaricatrix* ጎራ፡ *vicina*.

na. Tertiò affecta penultima, vocali longa, 4. ſtantiæ, *vltima non gutturali, nec vocali 5. ſtantiæ terminata*, vt መካን፡ *ſterilis* ፀሐይ፡ *ſol*, ዘባኒ፡ *dorſum*, ሠረቀ፡ *ortus oriens*. *Si vltima ſit gutturalis ante penultima hoc modo producitur*, *vt* ኃጥእ፡ *peccatrix* his adde ወይን፡ *vinum*, ነፍስ፡ *anima*, ምድር፡ *terra*, ባሕር፡ *mare*, መንፈስ፡ *ſpiritus*, & nonnulla alia vſu diſcenda.

Maſculina reliqua ſunt, ጴጥሮስ፡ *Petrus*, ብእሲ፡ *vir*, ዐቃቢ፡ *cuſtos*, ንጉሥ፡ *Rex*, ኤፍራጥስ፡ *Euphrates*, ቀርሜሎስ፡ *Carmelus*, የካቲት፡ *Ianuarius*, ፈለግ፡ *flumen*.

CAP. IV

De numero Nominum.

NVmeri nominum apud Aethiopes duo ſunt ſingularis, & pluralis, *duali carent*. Singularis terminatur varijs modis, vt iam vidimus. Pluralis in maſculinis fit à ſingulari. Primò adiecto ን፡ præcedenti vocali longa à 4. claſsis, & hæc fotma adiectiuis propria eſt, vt ሠናይ፡ *bonus*, *plural*. ሠናያን፡ *boni*, ብፁዕ፡ *beatus*, *plur*. ብፁዓን፡ *beati*, ዐላዊ፡ *præuaricator*, *plur*. ዐላውያን፡ ዝሩእ፡ *diſperſus*, *plur*. ዝሩኣን፡ *diſperſi*. Secundò adiecto ት፡ in fine, & አ in principio, præcedente litera ſextæ claſsis,

quæ

quæ forma fermè ſubſtantiuorum eſt ; vt ገብረ፡ *ſeruus*, *plur.* አግብርት፡ *ſerui*, ላህም፡ *bos*, *plur.* አልህምት፡ *boues*, ዘርእ፡ *ſemen*, *plur.* አዝርእት፡ *ſemina*. Tertiò adiecto ት፡ in fine tantùm, vt ንጉሥ፡ *Rex*, *plur.* ንጉሥት፡ *Reges*. Quartò præpoſito አ፡ tantùm, vt ነግድ፡ *peregrinus*, *plur.* አንግድ፡ *peregrini*.

Plurale fęmininum formatur à ſingulari adiecto ት፡ præcedente litera 4. claſſis, vt ንግሥት፡ *regina*, *plur.* ንግሥታት፡ *reginæ*, ብፅዕ፡ *beata*, *plur.* ብፁዓት፡ *beatæ*, መካን፡ *ſterilis*, *plur.* መካናት፡ *ſteriles*.

Quadrilitera tam maſculina, quàm fœminina dupliciter formant pluralem numerum. Primò ት፡ in fine addito, & ante penultima radicalis in literam quartæ claſſis mutatā, አምላክ፡ *Deus*, *plur.* አማልክት፡ *Dij*, መልአክ፡ *angelus*, *plur.* መላእክት፡ *angeli*, ኮከብ፡ *ſtella*, *plur.* ከዋክብት፡ *ſtellę*. *In ſingulari quarta litera primæ radicali eſt annexa, ac ſi ſcriberetur*, ከወከብ፡ Secundò ſola antepenultima, vt ſupra, mutata, vt ድንግል፡ *Virgo plur.* ደናግል፡ *Virgines*, አንቀጽ፡ *porta plur.* አናቅጽ፡ *portæ*, ደብተራ፡ *tabernaculum*, *plur.* ደባትር፡ *tabernacula*.

Quinque aut plurium literarum nomina, exceptis participijs quartæ coniugationis, vt fœmina, pluralem numerum formant, vt እንግድዓ፡ *pectus*, *plur.* እንግድዓት፡ *pectora*, ትዝህርት፡ *doctrina plur.* ትዝህርታት፡ *doctrinæ*.

Sunt preterea nonnulla irregularia, quæ aliter quàm dictum est pluralem numerum formant, vt አብ፡ *pater*, *plur.* አበው፡ *patres*, እኁ፡ *frater*, *plural.* አኃው፡ *fratres*, እኅት፡ *soror*, *pluraliter* አኃት፡ *sorores*.

Quedam duplicem formam admittunt, vt ሀገር፡ *ciuitas*, *plur.* አህጉር፡ & ሀጕራት፡ *ciuitates*, ሊቅ፡ *præceptor*, *princeps*, *plur.* ሊቃን፡ & ሊቃውንት፡ *magistri*, &c. ቀሲስ፡ *senior*, *presbyter*, *plur.* ቀሲሳን፡ & ቀሳውስት፡ *seniores*.

እግዚእ፡ Dominus in plurali est አጋእዝት፡ literis እ፡ & ዘ፡ transpositis.

C A P. V.

De casu Nominum.

CAsus nullos habent Aethiopes eos tamen distingunt, vt Hebræi, & Chaldei, quibusdam articulis nominibus præfixis.

Genitiuus intelligitur plerumque ex constructione, vt አምላክ፡ አማልክት፡ *Deus Deorum*, መልአክ፡ እግዚአብሔር፡ *angelus Domini*. Interdum verò innuitur per ዘ፡ vt መዝሙር፡ ዘዳዊት፡ *psalm. Dauid*, ቂሳርያ፡ ዘፊልጶስ፡ *Cesarea Philippi*. Interdum per ለ፡ vt አብድንቲሆሙ፡ ለአግብርቲከ፡ *cadauera seruorum tuorum* በግዕ፡ ለእግዚአብሔር፡ *agnus Dei*.

Dati-

Datiuus formatur, vt in lingua hebrea, & chaldea præponendo ለ፡ vt ይቤሎ፡ እግዚእ፡ ለእግዚእየ፡ *dixit Dominus Domino meo*, ለዳዊት፡ *Dauidi*.

Accuſatiuus quoque per ለ፡ formatur, vel ex adiuncto verbo dignoſcitur, ዘይፈርሆ፡ ለእግዚአብሔር፡ *qui timet Dominum*, ርእየ፡ ብእሴ፡ *vidit hominem*.

Nota ለ፡ *ſiue genitiui, ſiue datiui, vel accuſatiui caſus ſit ſemper pleonaſticè ante ſe deſiderare affixum, prout in exemplis allatis apparet.*

Vocatiuus formatur. Primò præponendo ኦ፡ & vltima litera nominis ſeptimæ claſſis, vt ኦእግዚኦ፡ *ò Domine*, ኦብእሲቶ፡ *ò mulier*. Secundò omiſſo ኦ፡ vltima ſolùm litera in ò ſeptimæ claſſis mutata, vt እግዚኦ፡ ረድአኒ፡ *Domine adiuua me*.

Ablatiuum particulæ እምነ፡ a, ab, ex. በ፡ in, per, &c. deſignant, vt በእዴየ፡ ዚአየ፡ *manu mea*, እምግብጽ፡ *de Aegypto*.

C A P. V I.

Paradigma Declinationis.

Nom.	ገብር፡	*ſeruus*.
gen.	ዘገብር፡ & ለገብር፡	*ſerui*.
dat.	ለገብር፡	*ſeruo*.
accuſ.	ለገብር፡	*ſeruum*.

voc.

voc. ኦገብርዬ : ò serue.
ablat. እምገብረ :: à seruo.

Plural. Num.

Nom. አግብርት : serui.
gen. ዘአግብርት : seruorum:
dat. ለአግብርት : seruis.
accuſ. ለአግብርት : seruos.
vocat. ኦኢግብርትየ : ò serui.
ablat. እምአግብርት : à seruis.

Hoc modo declinantur, non ſolùm nomina, ſed etiam omnia pronomina.

CAP VII.

De Comparatione.

NOmen comparatiuum, quod à poſitiuo formetur non habent Aethiopes, ſed illud per particulas እም : ፕቀ : ለዐለ : poſitiuis, aut verbis poſt poſitas, eo modo, quo Hebræi, & Chaldæi, efformant, vt ይኄይስ : እምሕይወት : ሣህልከ : *bona est præ vita miſericordia*, id eſt *melior*. ኄዶም : አጥባትከ : እምወይን : *meliora vbera tua vino*, &c.

PARS

PARS III.

De Pronomine.

Nominis vicem ſubeunt pronomina, quæ ſunt ſeparata, aut coniuncta.

CAP. I.

De Pronominibus ſeparatis.

Separata ſunt perſonalia, demonſtratiua, relatiua, & interrogatiua.

Perſonalia autem ſunt hęc.

Singularia.			Pluralia.		
Com.	አነ፡	*ego.*	ንሕነ፡	*nos.*	Com.
Maſc.	አንተ፡	*tu.*	አንትሙ፡	*vos.*	Maſc.
Fœm.	አንቲ፡	*tu.*	አንትን፡	*vos.*	Fœm.
Maſc.	ውእቱ፡	*ille.*	ውእቶሙ፡	*illi.*	Maſc.
Fœm.	ይእቲ፡	*illa.*	ውእቶን፡	*illæ.*	Fœm.

Demonſtratiua autem propinqua.

Singul.			Plur.		
Maſc.	ዝንቱ፡	*hic.*	Maſc.	እሉ፡	*hi.*

Fœm.

Fœm.	ዛቲ: *hæc.*	Fœm. እላ: *hæ.*
	ዝንቱ: *hoc, hæc.*	

Demonstratiua remota sunt.

	Singul.	Plur.
Masc.	ውእቱ: *iste.*	እሙንቱ: *isti.*
Fœm.	ይእቲ: *ista.*	እማንቱ: & እሙንቆን: *istę.*

Ex his ውእቱ: & እሙንቱ: sæpissimè pro verbo substantiuo vsurpantur, vt አነ: ውእቱ: *ego sum* ዝውእቱ: *hic, vel hoc est,* እሉ: እሙንቱ: *hi sunt,* ምንት: ይእቲ: ዛቲ: *quæ est ista,* ስሉ: እማንቱ: ንግሥታት: &c.

Sunt, & quędam alia demonstratiua ዝ: ዝስ: *hic, ille, ipse,* ዝኩ: ዝክቲ: *iste,* እንታክቲ, *ista,* እሎንቱ: & እልክቱ: *isti,* & reliqua vsu discenda.

Relatiuum Pronomen.

Masc.	ዘ: & እለ:	*qui.*
Fœm.	እንተ:	*quæ.*

Plurali.

እለ: *qui, quæ.*

Hæc relatiua non vsurpantur in casu obliquo, nec ante se particulas ውስተ: በ: &c. patiuntur;

vndè

vndè pro በዘ፡ *in quo*, dicitur ዘቦቱ፡ pro ውስተ፡ እንተ፡ *in qua*, dicitur እንተ፡ ውስቴቱ፡ & ſic እለው-ስቴቶሙ፡ *in quibus*. ዘዚአሁ፡ *quem*, እንተ፡ ምስሌሃ፡ *cum qua*, እንተ፡በቲ፡ *qua, in qua*.

የ፡ quoque relatiuũ videtur, vt *Luc*. 13. *verſ. vlt.* ቡሩክ፡ የይመጽእ፡ *benedictus, qui venit*.

Pronomen interrogatiuum.

INterrogatiuum perſonæ መኑ፡ *quis, quæ*, ዘመኑ፡ *cuius*? ለመኑ፡ *cui*, እምኀበ፡ መኑ፡ *à quo*.

Interrogatiuum rei መንትኑ፡ *quid? quę?* ለምንት፡ quare? ሚ፡ *quid*, ሚመ፡ *an*.

ኑ፡ affixum vbique interrogationis nota eſt, vt ኢየአመርክሙኑ፡ *neſciebatis?* ይረክብኑ፡ *inueniet ne*? &c.

CAP. II.

De Pronom. coniunctis, ſiue affixis.

COniuncta Pronomina ſunt, quæ vulgò affixa nuncupantur, eo quod alijs vocibus à fine affigantur, innuuntquè ſignificationem poſſeſsiuam, oriuntur autem ex Pronominibus integris primæ, ſecundæ, ac tertiæ perſonę, & ex ijs ſignificationem ſuam petunt, ſuntquè.

C Sing.

	Singul.	Plur.	
1	የ፡	ነ፡	com.gen.
2	ከ፡	ከሙ፡	masc.gen.
	ኪ፡	ከን፡	fœm.gen.
3	ሁ፡	ሆሙ፡	masc.gen.
	ሃ፡	ሆን፡	fœm.gen.

Quomodò autem cum vocibus cohereant, ex ipsa coherentiæ tabula mox patebit.

Sed primò notandum est hæc affixa particulis quibusdam annexa, formare primitiuorum suorum casus.

Primæ personæ.

	Singul.	Plur.	
Ego	አነ፡	ንሕነ፡	*nos.*
mei	ዚአየ፡	ዚአነ፡	*nostrum.*
mihi	ሊተ፡	ለነ፡	*nobis.*
me	ኪያየ፡	ኪያነ፡	*nos.*
à me	እምኔየ፡	እምኔነ፡	*à nobis.*

Secundæ personæ.

Masc. አንተ፡ Masc. አንትሙ፡

Tu	አንተ፡	1 አንትሙ፡	*vos.*

tui

tui	ዘአከ፡	ዘአከሙ፡	*vestrum.*
tibi	ለከ፡	ለከሙ፡	*vobis.*
te	ከያከ፡	ከያከሙ፡	*vos.*
à te	እምኔከ፡	እምኔከሙ፡	*à vobis.*

Fœm. አንቲ፡ Fœm. አንትን፡

Tu	አንቲ፡	አንትን፡	*vos.*
tui	ዘአኪ፡	ዘአክን፡	*vestrum.*
tibi	ለኪ፡	ለክን፡	*vobis.*
te	ኪያኪ፡	ኪያክን፡	*vos.*
à te	እምኔከ፡	እምኔክን፡	*à vobis.*

Tertiæ personæ.

Masc. ውእቱ፡ Masc. ውእቶሙ፡

ipse	ውእቱ፡	ውእቶሙ፡	*ipsi.*
ipsius	ዘአሁ፡	ዘአሆሙ፡	*ipsorum.*
ipsi	ሎቱ፡	ሎሙ፡	*ipsis.*
ipsum	ኪያሁ፡	ኪያሆሙ፡	*ipsos.*
ab ipso	እምኔሁ፡	እምኔሆሙ፡	*ab ipsis.*

Fœm. ይእቲ፡ Fœm. ውእቶን፡

ipsa	ይእቲ፡	ውእቶን፡	*ipsæ.*
ipsius	ዘአሃ፡	ዘአሆን፡	*ipsarum.*

ipsi ላቲ፡	ለከን፡ *ipsis*
ipsam ኪያሃ፡	ኪያከን፡ *ipsas*
ab ipsa እምኔሃ፡	እምኔሆን፡ *ab ipsis*.

His Pronominibus pręponitur aliquando ዘዘ፡ quod significat *quisquis, quilibet, vnusquisque*, &c. vt ዘዘዚአክሙ፡ *vnusquisque vestrum*, ዘዘዚአሆሙ፡ *quilibet eorum*.

Particulæ እንቲ፡ & እሊ፡ affixa suscipiunt, & casus patientes formant, vt superiores.

1	እንቲአየ፡	እንቲአና፡	Com.
2	እንቲአከ፡	እንቲአክሙ፡	Masc.
	እንቲአኪ፡	እንቲአክን፡	Fœm.
3	እንቲአኪ፡	እንቲአሆሙ፡	Masc.
	እንቲአሃ፡	እንቲአሆን፡	Fœm.

1	እሊአየ፡	እሊአና፡	Com.
2	እሊአከ፡	እሊአክሙ፡	Masc.
	እሊአኪ፡	እሊአክን፡	Fœm.
3	እሎአሁ፡	እሊአሆሙ፡	Masc.
	እሊአሃ፡	እሊአሆን፡	Fœm.

Sic quoque ለሊ፡ *ipsemet, idem, idem ipse, ipse*.

	Singul		Plur.	
1	ለሊየ፡	1	ለሊና፡	Com.

2 ለሊከ፡

2	ለሊከ፡	ለሊነ፡	Masc.
	ለሊኪ፡	ለሊከሙ፡	Fœm.
3	ለሊሁ፡	ለሊክን፡	Masc.
	ለሊሃ፡	ለሊሆን፡	Fœm.

Ioan. 3. 30. ወእንቲአሁስ፡ *illum oportet crescere*, ወእንቲአየስ፡ *me autem minui*. Luc. 5. 32. ወአርዳኢ-ከስ፡ እሊአከ፡ discipuli autem tui Ioan. 13. 14. አፍቀ-ሮሙ፡ ለእሊአሁ፡ *cum dilexisset suos*, &c. በእንተ፡ ለሊሁ፡ እግዚእነ፡ *per eundem Dominum nostrum*.

Paradigma Nominum cum affixis.

Sing. numer. cum affix. Sing.

ንጉሥየ፡	*Rex meus.*
ንጉሥከ፡	*Rex tuus.*
ንጉሥኪ፡	*Rex tuus.*
ንጉሡ፡	*Rex eius.*
ንጉሣ፡	*Rex eius.*

Singul. numer. cum affixis Plur.

ንጉሥነ፡	*Rex noster.*
ንጉሥክሙ፡	*Rex vester.*
ንጉሥክን፡	*Rex vester.*
ንጉሦሙ፡	*Rex eorum.*
ንጉሦን፡	*Rex earum.*

Plur.

Plur. numer. cum affix. Singul.

ንገሥቲየ፡	*Reges mei.*
ኒገሥትከ፡	*Reger tui.*
ነገሥትኪ፡	*Reges tui.*
ነገሥትሁ፡	*Reges eius.*
ነገሥትሃ፡	*Reges eius.*

Plur. numer cum affixis Plur.

ነገሠትነ፡	*Reges nostri.*
ነገሥቶሙ፡	*Reges vestri.*
ነገሣትክን፡	*Reges vestri.*
ነገሥቶሙ፡	*Reges eorum.*
ነገሥቶን፡	*Reges earum.*

Aliud.

አቡየ፡	*Pater meus.*
አቡከ፡	*Pater tuus.*
አቡኪ፡	*Pater tuus.*
አቡሁ፡	*Pater eius.*
አቡሃ፡	*Pater eius.*

አቡነ፡	*Pater noster.*
አቡክሙ፡	*Pater vester.*
አቡክን፡	*Pater vester.*

አቡሆሙ፡

እቡሆሙ ፡ *Pater eorum.*
እቡሆን ፡ *Pater earum.*

Plur.

እበዊየ ፡ *Patres mei.*
እበዊከ ፡ *Patres tui.*
እበዊኪ ፡ *Patres tui.*
እበዊሁ ፡ *Patres eius.*
እቡዊሃ ; *Patres eius.*

እበዊነ ፡ *Patres nostri.*
እበዋክሙ ፡ *Patres vestri.*
እበዊክን ፡ *Patres vestri.*
እበዊሆሙ ፡ *Patres eorum.*
እበዊሆን ፡ *Patres earum.*

Affixa ſimpliciter vocibus adherent, nec vllam mutationem inducunt, niſi quòd ſepè vltimam Vocalem in tertiam, vel quintam mutant maximè, ſi præcedens eſt quartæ claſsis, vt አስማቲየ ፡ *nomina mea*, ክቡራኒሆሙ ፡ *nobiles eorum*, in ምስካ-ቢሆሙ ፡ *cubilibus ſuis*

ሁ ፡ ሃ ፡ & ሆ ፡ affixa tertiæ perſonæ ſepè excidunt vltima vocis litera, pro ሁ ፡ & ሆ ፡ in ſecundam, vel ſeptimam mutata, vt ልቡ ፡ *cor eius*, ሕጎ ፡ *lex eius*, ልቦሙ ፡ *cor eorum*, pro ሃ ፡ fœm. in quar-

tam

tam , vt ሣረራ : *fundauit eam*.

Actiones reciprocæ ,. quæ apud Hebręos , & Arabes per nomen نفس, *anima* . Hìc per Nomen ርእስ : *caput* , cum affixis , exprimuntur , vt *quem facis* ርእሰከ : *temet ipsum* . *Si glorifico* ርእስየ : *memetipsum*. *Numquid interficiet* , ርእሶ : ለሊሁ : *semetipsum*.

PARS IV.

De verbo in genere.

IN Verbo consideranda sunt radix, qualitas, Coniugatio, Tempus, Numerus, Persona, Genus.

CAP. I.

De Radice.

QVemadmodum in lingua Hebræa, Syra, Chaldęa, & Arabica, verborum radix semper inprimis inuestiganda est; ita planè in lingua Aethiopica: radix autem in his linguis, est tertia persona, singularis numeri, masculini generis, præteriti primæ Coniugationis, quę literis nequit constare paucioribus, quàm tribus, vt ገብረ : *fecit*, ከሬየ : *aperuit*, ነበበ : *dixit*, ሖረ : *abijt*, ቆመ : *surrexit* , nec pluribus, quàm quatuor , vt

ወረዘወ :

ወርዘወ፡ iuuenis fuit, ዘትገዐ፡ *balbutijt*, ዘትረገ፡ *maledixit*, ገለበበ፡ *velauit*. Ab hac radice, reliqua deinde tempora, coniugationes, perſonæ, numeri, & genera flectuntur, vt in paradigmate ſuo loco patebit.

CAP. II.

De qualitate.

QValitate Verbum aliud eſt perfectum, aliud imperfectum. Perfectum, quod inter flectendum ſuas vbique retinet literas radicales.

Imperfectum, quod ex literis radicalibus aliquam inter coniugandum amittit, vel in vocalem mutat qualia ſunt omnia verba, quæ ſecundam radicalem tertiæ ſimilem habent, vt ቀለለ፡ *leuis fuit*, መነነ፡ *ſpreuit*: Vel aliquam radicalem ወ፡ vel ደ፡ vt መወተ፡ *obijt*, mortuus eſt, ረሰደ፡ *poſuit* ወሀበ፡ *dedit*, ወደደ፡ *iecit* reliqua perfecta ſunt.

CAP III.

De Coniugatione.

VErborum Coniugationes apud Aethiopes quatuor reperiuntur reſpondentes ferme

Hebræorum Kal, Niphal, Hiphil, & Hitphael.

Prima simplex est, nulloquè caractere aucta, continetque verba partim absoluta, vt ነበረ፡ *sedit*, partim transitiua, vt ዐቀበ፡ *custodiuit* ገበረ፡ *fecit*.

Secunda ተ፡ caracteristico initio formatur, estque passiua primæ, vt ተገብረ፡ *factus est*, ተዐቀበ፡ *custoditus fuit*.

Tertia pro caractere habet አ፡ initio, & significat actionem duplicem, qua quis efficit, vt alius agat, vt አገብረ፡ *fieri fecit*.

Quarta caracteris loco habet syllabam, አስተ፡ præfixam, estque passiua superioris, vt አስተገብረ፡

Non semper tamen hęc significationum series seruatur nam multa verba in formis passiuis significationem actiuam habent, & in Coniugationibus deriuatiuis aliud quandoquè significant, quàm in prima, quod vsu, & ex lexico addiscendum est.

CAP. IV.

De Tempore.

TEmpora, siue diuersi flectendi modi quinque sunt, præteritum, futurum, imperatiuus, participium, infinitiuus.

Præteritum propriè valet prętoritum perfectum Indicatiui modi, non raro tamen reliquas tempo-

rum

rum differentias, nempè imperfectum, plusquamperfectum, adiunctis particulis, denotat.

Futurum pro præsenti, & futuro nostro vsurpatur, & pro infinitiuo venit, si aliud futurum eiusdem personæ, ac numeri, immediatè præcedat, vt ይፈቅዱ ፡ ይዕሉው ፡ *volunt conuertere*.

Imperatiuus respondet nostro imperatiuo, & solas secundas personas agnoscit, reliquæ per futurum exprimuntur.

Participium pręsens non habent Aethiopes, sed pro eo vtuntur futuro præposito particula እንዘ ፡ *dum*, vel እለ ፡ *qui*, vt እንዘ ፡ ይብል ፡ *dicens*, እንዘ ፡ ይብሉ ፡ *dicentes*.

Participium passiuum, quod Hebræi paul vocant, prima tantùm coniugatio agnoscit, vt ጽሑፍ ፡ *scriptus, scriptum est*. ቅኑት ፡ *succinctus*.

Infinitiuus nostro quãdoquè respondet infinitiuo: cum affixis autem participium præsens format, vt ሰሚዖ ፡ *audiens*, ሰሚዖሙ ፡ *audientes*. Format gerundia præfixis literis ለ ፡ በ ፡ vt ለዐቂበ ፡ *ad custodiendum*, በዐቂበ ፡ *in custodiendo*. Nonnunquam verbo suo augendę significationis gratia additur, vt ዐቂበ ፡ ዕቀቦሙ ፡ *custodiendo custodi eos*.

Numeri duo sunt singularis, & pluralis, Personę tres, habet vnaquæque persona duo genera, mascul. & fœmin. præter primam vtriusque numeri, quæ communis est generis.

CAP. V.

Paradigma verbi perfecti primæ coniugationis.

ገብረ፡ *fecit.*

Præteritum.

	Perſ.	3	2	1
Maſc		ገብረ፡	ገበርከ፡	
Com.	Singul.			ገበርኩ፡
Fœm.		ገብረት፡	ገበርኪ፡	
		3	2	1
Maſc.		ገብሩ፡	ገበርክሙ፡	
Com.	Plur.			ገበርነ፡
Fœm.		ገብራ፡	ገበርክን	

Fururum.

		3	2	1
Maſc.		ይገብር፡	ትገብር፡	
Com.	Singul.			እገብር:
Fœm.		ትገብር፡	ትገብሪ:	

		3	2	1
Masc.		ይገብሩ፡	ትገብሩ፡	
Com.	Plur.			ንገብር፡
Fœm.		ይገብራ፡	ትገብራ፡	

Imperatiuus.

	Sing.	Plur.
Masc.	ግበር፡	ግበሩ፡
Fœm.	ግበሪ፡	ግበራ፡

Infinitiuus.

ገቢር፡

De Præterito.

PRima radicalis aliquando eſt quartæ claſſis, vt ናፈቀ፡ heſitauit. Si ſecunda radicalis gutturalis eſt, ſextę claſſis erit, vt ስእነ፡ *non potuit*, ርኅበ፡ *eſuriuit*. Si tertia radicis fuerit gutturalis, tunc ſecunda erit quartæ claſſis, accedentibus literis, formatiuis præteriti, vt ቀናእኩ፡ *zelaui*.

Prętereà, ſi tertia radicis fuerit palatina in prima perſona erit ſecundę claſſis &, ኩ፡ formatiuum, euſoniæ gratia, reijcitur, vt ናፈቁ፡ pro ናፈቅኩ፡ *heſitaui*, ኀደጉ፡ pro ኀደግኩ፡ *dereliqui*, ዐረጉ፡ *aſcendi*.

De

De Futuro.

FOrmatur Futurum adſcitis literis ኦዮትን : ſeptimæ claſſis in principio, ſi prima radicalis eſt gutturalis literæ ኢዩትን : ſepè ſunt primæ claſſis, vt ያኃሌቅ : *conſumetur*, vel ይኃሌቅ : *deſitiet*.

Prima radicalis quatuor modis ſeſe habere poteſt, aut enim eſt primæ claſſis. ይገብር : *facit* : aut quartæ claſſis, vt ይማስን : *deſolabitur*, aut quintę, vt ይሜርድ : *accelerat*, aut deniquè ſextæ claſsis, vt ይግበር : *faciet*. Vbi obſeruandum eſt formã, ይግበር : ſepè ſubiunctiuũ, vel modum potentialẽ denotare.

Litera ለ : futuro præfixa emphaſim quandam, & vehementiam importat, vt ለይግብኡ : *conuertantur*. ለይትፌሥሑ : *letentur*, ለይኩን : *fiat*.

ኢ : Particula negatiua mutat አ : formatiuum primæ perſonę futuri, & አ : characteriſticum tertiæ coniugationis in የ : vel ይ : vt ኢየእብድ : *non inſanio*, ኢይትኀፈር : *non confundar*, ኢያንበብክሙ : *non legiſtis*, ኢያክበድኩ : *non grauaui*.

De Imperatiuo.

PRrima, & ſecunda radicalis eſt ſextæ claſſis, ſi ſequatur affixum, vt ምሀሮኒ : *doce me*, ምርሓኒ : *deduc me*.

Nonnulla verba primam radicalem habent primæ claſsis, vt ነጽር : *aſpice*.

Si Futurum pro imperatiuo ponatur, erit formæ ይግብር፡ vt ይንግሩ፡ *annunciate*, ተንሥእ፡ *surge*.

De Infinitiuo.

INfinitiuus est formæ ገቢር፡ *facere*, format, & alia tempora cum affixis, & particulis præpositiuis, vt ፄዊወከ፡ *captiuasti*, ከመ፡ ጠቢበ፡ *cùm essem sapiens*.

CAP VI.

De Coniugationibus deriuatiuis.

REliquæ Coniugationes deriuatiuæ eodem planè modo flectuntur, quo prima, quare hìc sufficiet solas primas voces ob oculos ponere.

	Præterit.	Fut.
2	ተገብረ፡	ይትገበር፡
3	አግበረ፡	ያግብር፡
4	አስተገብረ፡	ያስተግብር፡

	Imperat.	Infinit.
2	ተገበር፡	ተገቢረ፡
3	አግበረ፡	አግቢረ፡
4	አስተገብር፡	አስተገቢረ፡

Pri-

Prlma radicalis futuri, secundæ Coniugationis varia est, prout de futuro primæ Coniugationis, diximus, ይትፌጸም፡ *perficietur*. ይትኃሠሥ፡ *quæretur* ይትኔስሕ፡ *penitebit*.

Idem dicendum videtur de reliquis, vt የሜክር፡ *tentat*, ያብርሀ፡ *luceat*, ናስተማስል፡ *asimulabimus*, &c.

Tertia, & quarta Coniugatio habet participium præsens idque format à futuro መ. pro እትዩን፡ *posito*, መልዕል፡ *exaltans*, መስተሣሀል፡ *miserans*, sed potius nomen est.

CAP VII.

De Verbis imperfectis.

Verba Imperfecta dici possunt Quiescentia, vel Defectiua. Defectiua sunt, quæ secundam radicalem habent similem tertiæ, vt ሰደደ፡ *eiecit*, ነበበ፡ *loquutus est*. vel primam radicalem ወ፡ vt ወድቀ፡ *cecidit*. Quiescentia autem, quæ secundam, vel tertiam literam radicalem habent ወ፡ vel የ፡ & ኖመ፡ *dormiuit*, ሠየመ፡ *posuit* ሰፈወ፡ *sperauit*, ርእየ፡ *vidit*.

Notandum hìc est omnia verba tam defectiua, quàm quiescentia perfectè coniugari, nonnunquam tamen verba defectiua aliquam radicalem deperdere, Quiescentia verò in punctum vocale

præce-

præcedentis literæ permutare.

Verba Defectiua, quæ secundam radicalem tertiæ ſimilem habent, futurũ formant hoc modo.

ይሰድድ፡ ትሰድድ፡ እሰድድ፡ Plur. ይሰዱ፡ ትሰዱ፡ ንሰድድ፡
ትሰድዲ፡ ትሰዲ፡ ትሰዳ፡ ይሰዳ፡

Reliqua tempora perfecta ſunt. Nomen autem verbale vltimam radicalem quoque reijcit, vt ሰደት፡ *perſecutio*, ነድ፡ *flamma*.

Defectiua prima ወ፡ in ſolo futuro, & imperatiuo primæ Coniugationis imperfecta ſunt, in cęteris perfecta, vt ወድቀ፡ cecidit.

Futurum.

ይደቅ፡ ትዴቅ፡ እዴቅ፡ Plur. ይዴቁ፡ ትዴቁ፡ ንዴቅ፡
ትደቅ፡ ትዴቂ፡ ይዴቃ፡ ትደቃ፡

Imperatiuus.

ዴቅ፡ Plural. ዴቁ፡

Futurum perfectè quoque flectitur ይወድቁ፡ *cadent*, ይወጽእ፡ *procedit*, & ይጽእ፡ *exeat*, ይውሕዝ፡ & ይዝኅ፡ *fluet*.

Verbum ወሀበ፡ *dedit*, in futuro primæ Coniugationis. prima radicali excidente, ſecundam habet ſecundæ claſsis hoc modo.

	Singul.	Plur.	
1	የ፡	ነ፡	com.gen.
2	ከ፡	ክሙ፡	masc.gen.
	ኪ፡	ክን፡	fœm.gen.
3	ሁ፡	ሆሙ፡	masc.gen.
	ሃ፡	ሆን፡	fœm.gen.

Quomodò autem cum vocibus cohereant, ex ipsa coherentiæ tabula mox patebit.

Sed primò notandum est hæc affixa particulis quibusdam annexa, formare primitiuorum suorum casus.

Primæ personæ.

Singul.		Plur.	
Ego	አነ፡	ንሕነ፡	*nos.*
mei	ዚአየ፡	ዚአነ፡	*nostrum.*
mihi	ሊተ፡	ለነ፡	*nobis.*
me	ኪያየ፡	ኪያነ፡	*nos.*
à me	እምኔየ፡	እምኔነ፡	*à nobis.*

Secundæ personæ.

Masc. አንተ፡ Masc. አንትሙ፡

Tu	አንተ፡	አንትሙ፡	*vos.*

tui

tui	ዘአከ፡	ዘአክሙ፡	*vestrum.*
tibi	ለከ፡	ለክሙ፡	*vobis.*
te	ኪያከ፡	ኪያክሙ፡	*vos.*
à te	እምኔከ፡	እምኔክሙ፡	*à vobis.*

Fœm. አንቲ፡ Fœm. አንትን፡

Tu	አንቲ፡	አንትን፡	*vos.*
tui	ዘአኪ፡	ዘአክን፡	*vestrum.*
tibi	ለኪ፡	ለክን፡	*vobis.*
te	ኪያኪ፡	ኪያክን፡	*vos.*
à te	እምኔኪ፡	እምኔክን፡	*à vobis.*

Tertiæ personæ.

Masc. ወእቱ፡ Masc. ወእቶሙ፡

ipse	ወእቱ፡	ወእቶሙ፡	*ipsi.*
ipsius	ዘአሁ፡	ዘአሆሙ፡	*ipsorum.*
ipsi	ሎቱ፡	ሎሙ፡	*ipsis.*
ipsum	ኪያሁ፡	ኪያሆሙ፡	*ipsos.*
ab ipso	እምኔሁ፡	እምኔሆሙ፡	*ab ipsis.*

Fœm. ይእቲ፡ Fœm. ወእቶን፡

ipsa	ይእቲ፡	ወእቶን፡	*ipsæ.*
ipsius	ዘአሃ፡	ዘአሆን፡	*ipsarum.*

ipsi ላቲ፡	ለከን፡ *ipsis*
ipsam ኪያሃ፡	ኪያከን፡ *ipsas*:
ab ipsa እምኔሃ፡	እምናሆን፡ *ab ipsis*.

His Pronominibus preponitur aliquando *ዘዘ*፡ quod significat *quisquis, quilibet, vnusquisque*, &c. vt ዘዘዚአከሙ፡ *vnusquisque vestrum*, ዘዘዚአሆሙ፡ *quilibet eorum*.

Particulæ እንተ፡ & እሊ፡ affixa suscipiunt, & casus patientes formant, vt superiores.

1	እንቲአየ፡	እንቲአነ፡	Com.
2	እንቲአከ፡	እንቲአከሙ፡	Masc.
	እንቲአኪ፡	እንቲአክን፡	Fœm.
3	እንቲአኪ፡	እንቲአሆሙ፡	Masc.
	እንቲአሃ፡	እንቲአሆን፡	Fœm.

1	እሊአየ፡	እሊአነ፡	Com.
2	እሊአከ፡	እሊአከሙ፡	Masc.
	እሊአኪ፡	እሊአክን፡	Fœm.
3	እሎአሁ፡	እሊአሆሙ፡	Masc.
	እሊአሃ፡	እሊአሆን፡	Fœm.

Sic quoque ለሊ፡ *ipsemet, idem, idem ipse, ipse*.

	Singul	Plur.	
1	ለሊየ፡	ለሊነ፡	Com.

2 ለሊከ፡

2	ለሊከ ፡	ለሊነ ፡	Masc.
	ለሊኪ ፡	ለሊክሙ ፡	Fœm.
3	ለሊሁ ፡	ለሊክን ፡	Masc.
	ለሊሃ ፡	ለሊሆን ፡	Fœm.

Ioan. 3. 30. *ወእንቲአሁስ ፡ illum oportet creſcere*, *ወእንቲአየስ ፡ me autem minui*. Luc. 5. 32. ወአርዳኢክስ ፡ እሊአከ ፡ diſcipuli autem tui Ioan. 13. 14. አፍቀሮሙ ፡ ለእሊአሁ ፡ *cum dilexiſſet ſuos*, &c. በእንቲ ፡ ለሊሁ ፡ እግዚእነ ፡ *per eundem Dominum noſtrum*.

Paradigma Nominum cum affixis.

Sing. numer. cum affix. Sing.

ንጉሥየ ፡	*Rex meus*.
ንጉሥከ ፡	*Rex tuus*.
ንጉሥኪ ፡	*Rex tuus*.
ንጉሡ ፡	*Rex eius*.
ንጉሣ ፡	*Rex eius*.

Singul. numer. cum affixis Plur.

ንጉሥነ ፡	*Rex noſter*.
ንጉሥክሙ ፡	*Rex veſter*.
ንጉሥክን ፡	Rex *veſter*.
ንጉሦሙ ፡	*Rex eorum*.
ንጉሦን ፡	*Rex earum*.

Plur.

Plur. numer. cum affix. Singul.

ነገሥቲየ፡ *Reges mei.*
ነገሥትከ፡ *Reger tui.*
ነገሥትኪ፡ *Reges tui.*
ነገሥትሁ፡ *Reges eius.*
ነገሥትሃ፡ *Reges eius.*

Plur. numer cum affixis Plur.

ነገሠትነ፡ *Reges nostri.*
ነገሥቶሙ፡ *Reges vestri.*
ነገሣትክን፡ *Reges vestri.*
ነገሥቶሙ፡ *Reges eorum.*
ነገሥቶን፡ *Reges earum.*

Aliud.

አቡየ፡ *Pater meus.*
አቡከ፡ *Pater tuus.*
አቡኪ፡ *Pater tuus.*
አቡሁ፡ *Pater eius.*
አቡሃ፡ *Pater eius.*

አቡነ፡ *Pater noster.*
አቡክሙ፡ *Pater vester.*
አቡክን፡ *Pater vester.*

አቡሆሙ፡

እቡሆሙ፡ *Pater eorum.*
እቡሆን፡ *Pater earum.*

Plur.

እበዊየ፡ *Patres mei.*
እበዊከ፡ *Patres tui.*
እበዊኪ፡ *Patres tui.*
እበዊሁ፡ *Patres eius.*
እቡዊሃ; *Patres eius.*

እበዊነ፡ *Patres nostri.*
እበዋክሙ፡ *Patres vestri.*
እበዊክን፡ *Patres vestri.*
እበዊሆሙ፡ *Patres eorum.*
እበዊሆን፡ *Patres earum.*

Affixa simpliciter vocibus adherent, nec vllam mutationem inducunt, nisi quòd sepè vltimam Vocalem in tertiam, vel quintam mutant maximè, si præcedens est quartæ classis, vt እስማቲየ፡ *nomina mea*, ክቡራኒሆሙ፡ *nobiles eorum*, in ምስካቢሆሙ፡ *cubilibus suis*

ሁ፡ ሃ፡ & ሆ፡ affixa tertiæ personæ sepè excidunt vltima vocis litera, pro ሁ፡ & ሆ፡ in secundam, vel septimam mutata, vt ልቡ፡ *cor eius*, ሕጉ፡ *lex eius*, ልቦሙ፡ *cor eorum*, pro ሃ፡ fœm. in quar-

tam

tam, vt ሣረረ፡ *fundauit eam.*

Actiones reciprocæ, quæ apud Hebręos, & Arabes per nomen نفس, *anima*. Hìc per Nomen ርእስ፡ *caput*, cum affixis, exprimuntur, vt *quem facis* ርእስከ፡ *temet ipsum. Si glorifico* ርእስየ፡ *memetipsum. Numquid interficiet,* ርእስ፡ ለሊሁ፡ *semetipsum.*

PARS IV.

De verbo in genere.

IN Verbo consideranda sunt radix, qualitas, Coniugatio, Tempus, Numerus, Persona, Genus.

CAP. I.

De Radice.

QVemadmodum in lingua Hebræa, Syra, Chaldęa, & Arabica, verborum radix semper inprimis inuestiganda est; ita planè in lingua Aethiopica: radix autem in his linguis, est tertia persona, singularis numeri, masculini generis, præteriti primæ Coniugationis, quę literis nequit constare paucioribus, quàm tribus, vt ገብረ፡ *fecit*, ከረየ፡ *aperuit*, ነበበ፡ *dixit*, ሖረ፡ *abijt*, ቆመ፡ *surrexit*, nec pluribus, quàm quatuor, vt

ወርዘወ፡

ወረዘወ: *iuuenis fuit*, ዘእገደ: *balbutijt*, ዘነጐጐ: *maledixit*, ገለበበ: *velauit*. Ab hac radice, reliqua deinde tempora, coniugationes, personæ, numeri, & genera flectuntur, vt in paradigmate suo loco patebit.

CAP. II.

De qualitate.

QValitate Verbum aliud est perfectum, aliud imperfectum. Perfectum, quod inter flectendum suas vbique retinet literas radicales.

Imperfectum, quod ex literis radicalibus aliquam inter coniugandum amittit, vel in vocalem mutat qualia sunt omnia verba, quæ secundam radicalem tertiæ similem habent, vt ቀለለ: *leuis fuit*, መነነ: *spreuit*: Vel aliquam radicalem ወ: vel ዩ: vt መወተ: *obijt*, mortuus est, ረሰዩ: *posuit* ወሀበ: *dedit*, ወዩዩ: *iecit* reliqua perfecta sunt.

CAP III.

De Coniugatione.

VErborum Coniugationes apud Aethiopes quatuor reperiuntur respondentes ferme

Hebræorum Kal, Niphal, Hiphil, & Hitphael.

Prima simplex est, nulloquè caractere aucta, continetque verba partim absoluta, vt ሰበረ፡ *sedit*, partim transitiua, vt ዐቀበ፡ *custodiuit* ገበረ፡ *fecit*.

Secunda ተ፡ caracteristico initio formatur, estque passiua primæ, vt ተገበረ፡ *factus est*, ተዐቀበ፡ *custoditus fuit*.

Tertia pro caractere habet አ፡ initio, & significat actionem duplicem, qua quis efficit, vt alius agat, vt አግበረ፡ *fieri fecit*.

Quarta caracteris loco habet syllabam, አስተ፡ præfixam, estque passiua superioris, vt አስተገበረ፡

Non semper tamen hęc significationum series seruatur nam multa verba in formis passiuis significationem actiuam habent, & in Coniugationibus deriuatiuis aliud quandoquè significant, quàm in prima, quod vsu, & ex lexico addiscendum est.

CAP. IV.

De Tempore.

TEmpora, siue diuersi flectendi modi quinque sunt, præteritum, futurum, imperatiuus, participium, infinitiuus.

Præteritum propriè valet pręteritum perfectum Indicatiui modi, non raró tamen reliquas tempo-

rum

rum differentias, nempè imperfectum, plusquamperfectum, adiunctis particulis, denotat.

Futurum pro præsenti, & futuro nostro vsurpatur, & pro infinitiuo venit, si aliud futurum eiusdem personæ, ac numeri, immediatè præcedat, vt ይፈቅዱ ፡ ይዕልዉ : *volunt conuertere*.

Imperatiuus respondet nostro imperatiuo, & solas secundas personas agnoscit, reliquæ per futurum exprimuntur.

Participium prȩsens non habent Aethiopes, sed pro eo vtuntur futuro præposito particula እንዘ ፡ *dum*, vel እለ ፡ *qui*, vt እንዘ ፡ ይብል ፡ *dicens*, እንዘ ፡ ይብሉ ፡ *dicentes*.

Participium passiuum, quod Hebræi paul vocant, prima tantùm coniugatio agnoscit, vt ጽሑፍ ፡ *scriptus, scriptum est*. ቅኑት ፡ *succinctus*.

Infinitiuus nostro quãdoquè respondet infinitiuo: cum affixis autem participium præsens format, vt ሰሚዕየ ፡ *audiens*, ሰሚዕዮሙ ፡ *audientes*. Format gerundia præfixis literis ለ ፡ በ ፡ vt ለዐቂብ ፡ *ad custodiendum*, በዐቂብ ፡ *in custodiendo*. Nonnunquam verbo suo augendȩ significationis gratia additur, vt ዐቂብ ፡ ዕቀቦሙ ፡ *custodiendo custodi eos*.

Numeri duo sunt singularis, & pluralis, Personȩ tres, habet vnaquæque persona duo genera, mascul. & fœmin. præter primam vtriusque numeri, quæ communis est generis.

CAP. V.

Paradigma verbi perfecti primæ coniugationis.

ገበረ፡ *fecit.*

Præteritum.

	Pers.	3	2	1
Masc		ገበረ፡	ገበርከ፡	
Com.	Singul.			ገበርኩ፡
Fœm.		ገበረት፡	ገበርኪ፡	
		3	2	1
Masc.		ገበሩ፡	ገበርክሙ፡	
Com.	Plur.			ገበርነ፡
Fœm.		ገበራ፡	ገበርክን	

Fururum.

		3	2	1
Masc.		ይገብር፡	ትገብር፡	
Com.	Singul.			እገብር:
Fœm.		ትገብር፡	ትገብሪ:	

		3	2	1
Masc.		ይጉብሩ ፡	ትጉብሩ ፡	
Com.	Plur.			ንጉብር ፡
Fœm.		ይጉብራ ፡	ትጉብራ ፡	

Imperatiuus.

	Sing.	Plur.
Masc.	ግበር ፡	ግበሩ ፡
Fœm.	ግበሪ ፡	ግበራ ፡

Infinitiuus.

ገቢር ፡

De Præterito.

PRima radicalis aliquando eſt quartæ claſſis, vt ናፈቀ ፡ heſitauit. Si ſecunda radicalis gutturalis eſt, ſextę claſſis erit, vt ሰእነ ፡ *non potuit*, ረኅበ ፡ *eſuriuit*. Si tertia radicis fuerit gutturalis, tunc ſecunda erit quartæ claſſis, accedentibus literis, formatiuis præteriti, vt ቀናእኩ ፡ *zelaui*.

Prętereà, ſi tertia radicis fuerit palatina in prima perſona erit ſecundę claſſis &, ኩ ፡ formatiuum, euſoniæ gratia, reijcitur, vt ናፈቁ ፡ pro ናፈቅኩ ፡ *heſitaui*, ኀደጉ ፡ pro ኀደግኩ ፡ *dereliqui*, ዐረጉ ፡ *aſcendi*.

De

De Futuro.

FOrmatur Futurum adſcitis literis እዬትን ፡ ſeptimæ claſſis in principio, ſi prima radicalis eſt gutturalis literæ ኢዬትን ፡ ſepè ſunt primæ claſſis, vt ዩኃሌቅ ፡ *conſumetur*, vel ይኃሌቅ ፡ *deſitiet*.

Prima radicalis quatuor modis ſeſe habere poteſt, aut enim eſt primæ claſſis. ይገብር ፡ *facit* : aut quartæ claſſis, vt ይማስን ፡ *deſolabitur*, aut quintę, vt ይሜርድ ፡ *accelerat*, aut deniquè ſextæ claſsis, vt ይግበር ፡ *faciet*. Vbi obſeruandum eſt formã, ይግበር ፡ ſepè ſubiunctiuũ, vel modum potentialẽ denotare.

Litera ለ ፡ futuro præfixa emphaſim quandam, & vehementiam importat, vt ለይግብኡ ፡ *conuertantur*. ለይትፌሥሑ ፡ *letentur*, ለይኩን ፡ *fiat*.

ኢ ፡ Particula negatiua mutat እ ፡ formatiuum primæ perſonę futuri, & አ ፡ characteriſticum tertiæ coniugationis in የ ፡ vel ይ ፡ vt ኢየአብድ ፡ *non inſanio*, ኢይትኃፈር ፡ *non confundar*, ኢያንበብክሙ ፡ *non legiſtis*, ኢያክበድኩ ፡ *non grauaui*.

De Imperatiuo.

PRrima, & ſecunda radicalis eſt ſextæ claſſis, ſi ſequatur affixum, vt ምሀረኒ ፡ *doce me*, ምርሐኒ ፡ *deduc me*.

Nonnulla verba primam radicalem habent primæ claſsis, vt ነጽር ፡ *aſpice*.

Si Futurum pro imperatiuo ponatur, erit formæ ይግብር፡ vt ይንግሩ፡ *annunciate*, ተንሥእ፡ *surge*.

De Infinitiuo.

INfinitiuus est formæ ገቢር፡ *facere*, format, & alia tempora cum affixis, & particulis præpositiuis, vt ፄዊውከ፡ *captiuasti*, ከመ፡ ጠቢበ፡ *cùm essem sapiens*.

CAP VI.

De Coniugationibus deriuatiuis.

REliquæ Coniugationes deriuatiuæ eodem planè modo flectuntur, quo prima, quare hìc sufficiet solas primas voces ob oculos ponere.

	Præterit.	Fut.
2	ተገብረ፡	ይትገበር፡
3	አግበረ፡	ያግብር፡
4	አስተገብረ፡	ያስተግብር፡

	Imperat.	Infinit.
2	ተገበር፡	ተገቢሮ፡
3	አግብር፡	አግቢሮ፡
4	አስተግብር፡	አስተግቢሮ፡

Pri-

Prima radicalis futuri, secundæ Coniugationis varia est, prout de futuro primæ Coniugationis, diximus, ይትፌጸም፡ *perficietur*. ይትኃሠሥ፡ *quæretur* ይትኔስሕ፡ *pœnitebit*.

Idem dicendum videtur de reliquis, vt ያመክር፡ *tentat*, ያብርህ፡ *luceat*, ናስተማስል፡ *asimulabimus*, &c.

Tertia, & quarta Coniugatio habet participium præsens idque format à futuro መ. pro እትድን፡ *posito*, መልዕል፡ *exaltans*, መስተሣህል፡ *miserans*, sed potius nomen est.

CAP VII.

De Verbis imperfectis.

VErba Imperfecta dici possunt Quiescentia, vel Defectiua. Defectiua sunt, quæ secundam radicalem habent similem tertiæ, vt ሰደደ፡ *eiecit*, ነበበ፡ *loquutus est*. vel primam radicalem ወ፡ vt ወድቀ፡ *cecidit*. Quiescentia autem, quæ secundam, vel tertiam literam radicalem habent ወ፡ vel ደ፡ & ነወመ፡ *dormiuit*, ሠየመ፡ *posuit* ሰፈወ፡ *sperauit*, ርእየ፡ *vidit*.

Notandum hic est omnia verba tam defectiua, quàm quiescentia perfectè coniugari, nonnunquam tamen verba defectiua aliquam radicalem deperdere, Quiescentia verò in punctum vocale præce-

præcedentis literæ permutare.

Verba Defectiua, quæ ſecundam radicalem tertiæ ſimilem habent, futurũ formant hoc modo.

ይሰድድ፡ ትሰድድ፡ እሰድድ፡ Plur. ይሰዱ፡ ትሰዱ፡ ንሰድድ፡
ትሰድድ፡ ትሰዲ፡ ትሰዳ፡ ይሰዳ፡

Reliqua tempora perfecta ſunt. Nomen autem verbale vltimam radicalem quoque reijcit, vt ስደት፡ *perſecutio*, ነድ፡ *flamma*.

Defectiua prima ወ፡ in ſolo futuro, & imperatiuo primæ Coniugationis imperfecta ſunt, in ceteris perfecta, vt ወደቀ፡ cecidit.

Futurum.

ይደቅ፡ ትደቅ፡ እደቅ፡ Plur. ይደቁ፡ ትደቁ፡ ንደቅ፡
ትደቅ፡ ትደቂ፡ ይደቃ፡ ትደቃ፡

Imperatiuus.

ደቅ፡ Plural. ደቁ፡

Futurum perfectè quoque flectitur ይወድቁ፡ *cadent*, ይወጹእ፡ *procedit*, & ይጽእ፡ *exeat*, ይውሕዝ፡ & ይዝኅ፡ *fluet*.

Verbum ወሀበ፡ *dedit*, in futuro primæ Coniugationis. prima radicali excidente, ſecundam habet ſecundæ claſsis hoc modo.

ይሁብ : ትሁብ : እሁብ :
ትሁብ : ትሁቢ :

Plur.

ይሁቡ : ትሁቡ :
ንሁብ :
ይሁባ : ትሁባ :

Reliqua tempora regularia sunt.

Sunt prætereà aliqua verba, quæ licèt defectiua non sint, tamen aliquam radicalem, eutoniæ gratia, abijciunt, vt ክሀለ : *potuit*, quòd per totum futurum ሀ : secundam radicalem deperdit, vt ይክል : ትክል : እክል : &c. pro ይክሀል : ትክሀል : &c. idem accidit ብሀለ : dixit, quod coniugatur hoc modo

Futurum.

Sigul. ይቤ : & ይቤል : ትቤ : ትቤል : እቤ : & እቤል :
Plural. ይቤሉ : ትቤሉ : ንቤል : &c.

Imperat. በል : Plur. በሉ :

Infinit. ብሂል :

Præterito caret, sed pro eo vsurpatur futurum, vt እቤ : *dixi*, ይቤ : & ይቤል : *dixit*.

In secunda verò Coniugatione perfectum est, vt ተብሀለ : dictus est.

In ዩ : Finita, ob ት : fœmininum tertiæ persone pre-

præteriti, illud abijciunt, vt Matth. 20. 20. ወሰገደት፡ *& adorauit fæm.* ወሰገደት፡

፤፡ prima radicalis deficit Ioan. 20. 22. ፈነ፡ *insufflauit* pro ነፈነ፡ sic alibi, ትሣኤ፡ *resurrectio*, pro ትንሣኤ፡

CAP. VIII.

De Verbis Quiescentibus.

VErba Quiescentia sunt Quiescentia secunda radicali, vel tertia.

Quiescentia secunda sunt, quorum media radicalis est ወ፡ vel ዩ፡ vt ሐወረ፡ *iuit*, ቦዩተ፡ *mansit*.

Horum anomalia in hoc consistit, quòd ወ፡ & ዩ፡ in præterito, futuro, & imperatiuo primę Coniugationis abijciunt, eorumque absentiam vocali primæ radicalis compensant, quę in pręterito quiescentis ወ፡ est septimæ classis, in futuro, & imperatiuo, secundę, quiescentis autem ዩ፡ in pręterito est quintæ, in futuro, & imperat. tertiæ classis. Itaque hoc modo coniugantur.

Secunda ወ፡	Secunda ዩ፡
Præteritum.	Præteritum.
ሖረ፡ ሖርከ፡ ሖርኩ፡	ቤተ፡ ቤትከ፡ ቤትኩ፡
ሖረት፡ ሖርኪ፡	ቤተት፡ ቤትኪ፡

Plurali.

ሐሩ፡ ሐርክሙ፡ ሐርነ፡ ቤቱ፡ ቤትክሙ፡ ቤትነ፡
ሐራ፡ ሐርክን፡ ቤታ፡ ቤትክን፡

Futurum.

ይሑር፡ ትሑር፡ እሑር፡ ይቢት፡ ትቢት፡ እቢት፡
ትሑር፡ ትሑሪ፡ ትቢት፡ ትቢቲ፡

Plurali.

ይሑሩ፡፡ትሑሩ፡ ንሑር፡ ይቢቱ፡ ትቢቱ፡ ንቢት፡
ይሑራ፡ ትሑራ፡ ይቢታ፡ ትቢታ፡

Imperatiuus.

ሑር፡ Plur. ሑሩ፡ ቢት፡ Plur. ቢቱ፡

Reliqua omnia perfecta ſunt.

Quieſcentia tertia radicali ſunt verba, quorum tertia radicalis eſt ወ፡ vel የ፡ eorum anomalia in hoc conſiſtit, quòd vltima radicali ſæpè reiecta, per punctum vocale, pręcedentis literæ compenſatur. Itaquè eorum Paradigmata huiuſmodi ſunt.

Tertia ወ፡

Præteritum.

ሀሎ፡ ሀሎከ፡ ሀሎኩ፡
ሀሎት፡

Tertia የ፡

Præteritum.

ርኢ፡ ርኢከ፡ ርኢኩ፡

ሀሎት ፡ ሀሎኪ ፡ ሮኢት ፡ ሮኢኪ ፡

Plurali.

ሀለው ፡ ሀሎክሙ ፡ ሀሎነ ፡ ሮእዮ ፡ ሮኢክሙ ፡ ሮኢነ ፡
ሀለዋ ፡ ሀሎክን ፡ ሮእያ ፡ ሮኢክን ፡

Futurum.

ይሄሉ ፡ ትሄሉ ፡ እሄሉ ፡ ይሬኢ ፡ ትሬኢ ፡ እሬኢ ፡
ትሄሉ ፡ ትሄለዊ ፡ ትሬኢ ፡ ቴሬኢዪ ፡

Plur.

ይሄለው ፡ ትሄለው ፡ ንሄሉ ፡ ይሬእዮ ፡ ትሬእዮ ፡ ንሬኢ ፡
ይሄለዋ ፡ ቅሄለዋ ፡ ይሬእያ ፡ ትሬእያ ፡

Imperat.

ሀሉ ፡ Plur, ሀለው ፡ ርኢ ፡ Plur. ርእዮ ፡

In reliquis perfecta sunt, ast in ዩ ፡ finita etiam in Coniugationibus deriuatiuis, quandoque anomala sunt.

CAP. IX.

De Affixis cum verbis.

AFfixa, quę cum Nominibus referunt pronomina possessiua, cum Verbis personam patientem

tientem significant: suntque eadem de quibus in nominibus egimus, atque eodem modo, quo nominibus; ita etiam verbis affiguntur. Solùm notandum est, quòd የ : primæ personæ cum verbis est ኒ : vt *ፈጠረኒ : creauit me*, *አንበሩኒ : posuerunt me*.

ከ : secundæ personę præteriti in ኮ : vel ካ : mutatum, affixa tertiæ personę format hoc modo. Singul. *ገበርኮ : fecisti eum*, *ገበርካ : fecisti eam*. Plural. *ገበርክሙ : fecisti eos*, *ገበርክን : fecisti eas*.

ኩ : primæ personæ prçteriti, & pluralia masculina, quorum vltima radicalis est secundæ classis, illam cum affixis tertiæ personæ, in sextam classem conuertunt, & pro affixis ሁ : ሃ : ሆሙ : ሆን : assumunt ዎ : ዋ : ዎሙ : ዋን : vt *ገበርኩ : feci*.

ገበርክዎ : feci eum. *ገበርክዋ : feci eam*.
ገበርክዎሙ : feci eos. *ገበርክዎን : feci eas*.

Eodem modo *ገብሩ : fecerunt*, & *ይገብሩ : facient*, vt *ይገብርዎ : facient eum*, *ይገብርዋ : facient eam*, *ይገብርዎሙ : facient eos*, *ይገብርዎን : facient eas*, &c.

CAP.

CAP. X.

De literis Paragogicis.

HAbent Aethiopes quinque literas, quæ paragogicę, ſeu addititię dici poſſunt, propterea quod interdum tum nominibus, tum verbis, merè completiuè ſeperadduntur, ſunt autem ሂሃ ሰኒ ኣ ፡

ሂ: exponitur *verò*, *quidem*, *ſanè*, *profectò*. Ioan.6. 67. አንትሙሂ፡ ተፈቅዱኑ ፡ ተሑሩ፡ *vos verò vultis ne abire?* Marcus 16. 8. Luc. 3. 14. ወኢለሙኒሂ፡ *& nemini quidem*, &c.

ሃ ፡ Declarationem importare videtur, vt Matt. 1. per totum. ወያዕቆብኒ ፡ ወለደ ፡ ይሁዳሃ ፡ *Iacob autem genuit Iudam*, &c. Ioannis 18. 5. ወይቤልዎ ፡ ኢየሱስሃ ፡ ናዝራዌ ፡ *Reſponderunt ei Ieſum Nazarenum.* Ioannis 3. 28. ኢኮንኩ ፡ ክርስቶስሃ ፡ *non ſum Chriſtus.*

ሰ ፡ *autem*, ſępè etiam completiuum eſt. ወእንቲኣሁሰ ፡ ተበዝን ፡ ወእንቲኣየሰ ፡ ተሰሐጠት ፡ *illum oportet creſcere me autem minui.*

ኒ ፡ *Autem*, vt Matth. 1. per totum. ወይስሐቅኒ ፡ *Iſaac autem*, &c. Interdum ſine ſignificatione ſolùm emphaticè additur. vt Luc. 2. 48. ናሁ ፡ አቡከ ፡ ወአነኒ ፡ *ecce Pater tuus, & ego.*

ኣ ፡ ſo-

ኣ፡ ſolicitudinem, & admirationem inducit, vt Luc. 7. in Diſcurſu Centurionis, vbi ad ſingulas dictiones ኣ፡ additum reperitur. እግዚኦኣ፡ ኢትጸመውኣ፡ እስመኣ፡ ኢይደልወኒኣ፡ ከመኣ፡ ትባእኣ፡ ታሕተኣ፡ ጠፈረኣ፡ ቤትየኣ፡ *Domine noli vexari, non ſum dignus, vt intres ſub tectum domus meæ.*

PARS V.

De reliquis partibus Orationis.

CAP. I.

De Aduerbijs alijſque particulis.

ADuerbia, & Particulæ tam ſeparatæ, quàm inſeparabiles, ſuis locis in lexico explicantur, quare hic enumerare neceſſarium non eſt.

Solummodo obſeruandum eſt, Nomina apud Aethiopes ſępè aduerbiaſcere, vt ርሑቀ፡ *longè* ቅሩበ፡ *propè.* ጽምሚተ፡ *occultè.* ቀዳሚ፡ *primò, initiò.* ጽርእ፡ *Græcè.* Interdum adiuncto በ፡ vt በዕብራይስጥ፡ *hebraicè.* በጽርእ፡ *gręcè.*

Sępè vna particula coniungitur alteri, & ſimul vnam ſignificationem conſtituunt, vt በከመ፡ *ſecundum.* በእንተ፡ *propter.* በውስተ፡ *in.* እምኀበ፡ *a, ab.* እምውስተ; *ex.* እምከመ፡ *dum.* ኵሎንተ፡ *totum.*

Pluri-

Plurimæ tam ſeparatæ, quàm inſeparabiles, more nominum ſuſcipiunt affixa, vt ላዕለ፡ *ſuper*.

ላዕሌየ፡ ላዕሌከ፡ ላዕሌሁ፡
ላዕሌነ፡ ላዕሌክሙ፡ ላዕሌሆሙ፡

ኵሎ፡ & ኵሉ፡ *omnis* tantùm affixa pluralia admittit, vt ኵለነ፡ ኵልክሙ፡ ኵልሆሙ፡

በ፡ *In* cum affixis vim habet verbi ſubſtantiui, & verbum *habeo* ſignificat, vt

	Singul.		Plur.	
Com.	ቢየ፡	*habeo*.	ብነ፡	*habemus*.
Maſc.	ብከ፡	*habes*.	ብክሙ፡	*habetis*.
Fœm.	ብኪ፡	*habes*.	ብክን፡	*habetis*.
Maſc.	ቦ፡	*habet*.	ቦሙ፡	*habent*.
Fœm.	ባ፡	*habet*.	ቦን፡	*habent*.

CAP. II.

De literis ſeruilibus.

QVemadmodum apud Hebræos, Syros, Chaldæos, & Arabes, tota grammaticalis ratio dependet à literis ſeruilibus: ita, & hic vndè de ijs nunc breuiter agendum eſt, atque per compendium repetenda, quæ hactenus dicta ſunt.

Sunt autem literæ ſeruiles ሀ ለ መ ሰ በ ተ ነ አ ከ ወ ዘ የ ፡ quarum.

ሀ ፡ Primum eſt ex formatiuis pronominum. 2. ex literis paragogicis.

ለ ፡ Primùm eſt articulus datiui caſus, & interdum genitiui, & accuſatiui. 2. in verbis futuro præfigitur, & emphaſim, ac vehementiam quandam importat. 3. eſt vna ex formatricibus gerundiorum. 4. duplicatum diſtributiuè nominibus præponitur, vt ለለ ፡ አሐዱ ፡ *vnicuique*, &c.

መ ፡ Primum format nomina verbalia tertię, & quartæ coniugationis. 2. eſt ex formatiuis pronominum.

ሰ ፡ Primum eſt ex caracteriſticis quartæ coniugationis. 2. ex literis paragogicis.

በ ፡ Primum eſt vna ex formatiuis gerundiorũ. 2. ſeruit loco prępoſitionum *in*, *per*, *propter*. 3. pro verbo ſubſtantiuo ponitur, & affixa ſuſcipit more nominum, vt ſupra oſtenſum eſt.

ተ ፡ Nominibus additur ad finem, & 1. nota eſt generis fœminini. 2. format pluralia fœminina, & aliquando maſc. In verbis ſeruit à principio, & 1. eſt ex formatiuis futuri. 2. caracteriſtica ſecundæ, & quartæ coniugationis. 3. ex formatiuis pronominum dum loco ሀ ፡ tertiæ perſonæ ponitur, vt ቦቱ ፡ *in eo*. ውስቴታ ፡ *in ea*. ሎቱ ፡ *ipſi*.

ነ ፡ Primum in Nominibus format pluralia maſcu-

masculina. 2. est ex formatiuis futuri. 3. ex paragogicis. 4. ex formatiuis pronominum 5. est nota interrogationis.

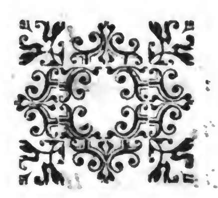
ኡ: Primum in nomine aliquando format numer. plur. masc. 2. est nota vocatiui casus. 3. ex formatiuis futuri 4. caracteristica tertiæ, & quartæ coniugationisi. 5. ex literis paragogicis.

ከ: Est ex literis formatiuis pronominum.

ወ: Primum in initio est coniunctio copulatiua. 2. in fine si est tertiç clasis format nomina gentilitia.

ዘ: Primum est relatiuum qui, quod. 2. Nota genitiui casus.

ይ: Primum est ex formatiuis futuri. 2. ex formatiuis pronominum.

CAP. III.

De Numeris.

አሐዱ፡	፩	1
ክልኤቱ፡	፪	2
ሠለስቱ፡	፫	3
አርባዕቱ፡	፬	4
ኀምስቱ፡	፭	5
ስዱስቱ፡	፮	6
ሰብዐቱ፡	፯	7
ሰመንቱ፡	፰	8
ተስዐቱ፡	፱	9
ዐሠርቱ፡	፲	10
ዐሠርቱ፡ ወአሐዱ፡	፲፩	11
ዐሠርቱ፡ ወክልኤቱ፡	፲፪	12
ዐሠርቱ፡ ወሠለስቱ፡	፲፫	13
ዐሠርቱ፡ ወአርባዕቱ፡	፲፬	14
ዐሠርቱ፡ ወኀምስቱ፡	፲፭	15

ዐሠርቱ፡

ዓሠርቱ ፡ ወስድስቱ ፡	፲፮	16
ዓሠርቱ ፡ ወሰብዐቱ ፡	፲፯	17
ዓሠርቱ ፡ ወሰመንቱ ፡	፲፰	18
ዓሠርቱ ፡ ወሰዐቱ ፡	፲፱	19
ዕሥራ ፡	፳	20
ዕሥራ ፡ ወአሐዱ ፡	፳፩	21
ዕሥራ ፡ ወክልኤቱ ፡	፳፪	22
ዕሥራ ፡ ወሠለስቱ ፡	፳፫	23

Et sic de cæteris vsque ad 30.

ሠላሳ ፡	፴	30
አርብዐ.	፵	40
ኀምሳ ፡	፶	50
ስሳ ፡	፷	60
ሰብዓ ፡	፸	70
ሰማንያ ፡	፹	80
ተስዓ ፡	፺	90
ምእት ፡	፻	100
ክልኤቱ ፡ ምእት ፡	፪፻	200

ሠለስቱ ፡

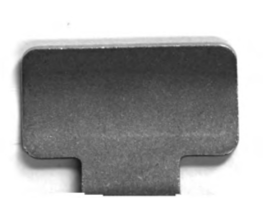
ሠለስቱ፡ ምእት፡	፫፻	300
አርበዐቱ፡ ምእት፡	፬፻	400
ኃምስቱ፡ ምእት፡	፭፻	500
ስድስቱ፡ ምእት፡	፮፻	600
ሰብዐቱ፡ ምእት፡	፯፻	700
ስመንቱ፡ ምእት፡	፰፻	800
ሰፀቱ፡ ምእት፡	፱፻	900
ዐሠርቱ፡ ምእት፡	፼	1000
ዕሥራ፡ ምእት፡	፪፼	2000
ሠለሳ፡ ምእት፡	፫፼	3000
አርብዓ፡ ምእት፡	፬፼	4000
ኃምሳ፡ ምእት፡	፭፼	5000
ስሳ፡ ምእት፡	፮፼	6000
ሰብዓ፡ ምእት፡	፯፼	7000
ስማንያ፡ ምእት፡	፰፼	8000
ተስዓ፡ ምእት፡	፱፼	9000
እልፍ።	፲፼	10000
ክልኤ፡ እልፍ፡	፳፼	20000

ሠለስት፡

ሠለስተ ፡ እልፍ ፡	፴፼	30000
እርባዕተ ፡ እልፍ ፡	፵፼	40000
ሐምስተ ፡ እልፍ ፡	፶፼	50000
ስዱስተ ፡ እልፍ ፡	፷፼	60000
ሰብዐተ ፡ እልፍ ፡	፸፼	70000
ሰመንተ ፡ እልፍ ፡	፹፼	80000
ተስዐተ ፡ እልፍ ፡	፺፼	90000
ምእተ ፡ እልፍ ፡	፻፼	100000
እእላፊ ፡ እእላፍት ፡		

F I N I S.

ዝመጽሐፍ ፡ ተገብረ ፡ በእዴ ፡ ዚአየ ፡ አባ ፡ ያዕቆብ ፡ ዌምማርስ ፡ አሌማንያዊ ፡ እምሀገረ ፡ አንትዌርጲያ ፡ መነኮስ ፡ ዘቅድስት ፡ ማርያም ፡ ደንግል ፡ ወለዲት ፡ አማለክ ፡ ዘደብረ ፡ ቀርሜሎስ ፡ ወተሐተመ ፡ በሮሜ ፡ እስመ ፡ ሮማዊያን ፡ እለ ፡ ይፈቅዱ ፡ ይክሀሉ ፡ ተመሂረ ፡ ልሳነ ፡ ግዕዝ ፡ ወኢቲዮጲያዊያን ፡ ልሳነ ፡ ሮማይስጥ ፡ በመዋዕለ ፡ እግዚእነ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ኡርብኑስ ፡ ስምናይ ፡ ጥልቅ ፡ ዘዕምታትስ ፡ ዐሠርቱ ፡ ወስድስቱ ፡ ምእት ፡ ሠላስ ፡ ወሰመንቱ ፡ አምተ ፡ ምሕረት ፡ እምልደት ፡ ክርስቶስ ፡ እግዚእነ ፡ ጸገሁ ፡ ምስለ ፡ ኵለነ ፡ አሜን ፡

BIBLIOTECA